

Fosfaatbeleid dwingt melkveehouders tot bijsturen in rantsoenen

Fosfor: koe vaker onderuit

Leidt minder fosfor in het ruw- en krachtvoer tot meer gezondheidsproblemen bij koeien? Het is een vraag die boeren bezighoudt. Zonder rantsoenbijsturing gaan zich absoluut meer gezondheidsproblemen bij koeien voordoen, concluderen diverse deskundigen. Dat vraagt om meer voeranalyse.

tekst **Jelle Feenstra**

Ondanks een goede eetlust gedurende de droogstand blijft de koe langer dan drie uur na afkalven liggen. Zelfs na behandeling voor melkziekte met calcium-magnesiuminfusen treedt er geen verandering op. Bloedonderzoek wijst uit dat de koe lijdt aan fosfortekort, waardoor ze niet in de benen komt.

Dit is een typisch voorbeeld van een zogeheten 'downerkoe.' Dierenartspraktijken geven aan vaker melkveehouders aan de lijn te krijgen die kampen met dit soort klachten. Meestal doet het toedienen van enkele fosforpillen met bolusschieter wonderen.

Gerrit Hegen, tot vorig jaar praktiserend dierenarts en tegenwoordig actief in de consultancy, bevestigt dat het toedienen van fosforpillen en gebruik van fosforinfusen om pas afgekalfde koeien weer op de been te krijgen de laatste jaren toeneemt. De vraag rijst of er een link is met strengere bemestingsnormen. Minder fosfaat op het land betekent minder fosfor (P) in het ruwvoer. Daarnaast verdwijnt door milieuwetgeving steeds meer fosfor uit krachtvoer.

'Melkkoeien krijgen inderdaad minder fosfor binnen', bevestigt productmanager

veehouderij Gerard Abbink van BLGG AgroXpertus (zie kader). 'Toch zit het gemiddelde melkveerantsoen nog steeds ruim boven de aanbevolen fosforbehoefte, stelt Ant Koopmans, onderzoeker rundvee bij Schothorst Feed Research. Die behoefte ligt volgens de CVB-norm op 2 gram fosfor per kilo droge stof voor droge koeien, 2,5 gram voor koeien die 20 liter melk geven en op 3,3 gram voor koeien die 40 liter geven. De CVB-norm is een norm van het Productschap Diervoeder om uit te drukken hoeveel van iets een koe minimaal nodig heeft.

Beter uitgebalanceerd rantsoen

Gemiddeld bevat het rantsoen van de Nederlandse melkkoeien 4,2 gram fosfor per kilo droge stof en op de echte grasbedrijven zo'n 4,5 fosfor. Dat is dus ruim boven de berekende behoefte. 'Dat melkveehouders schijnbaar meer gezondheidsklachten ervaren bij hun koeien, kan een gevolg zijn van minder fosfor, maar is dat lang niet altijd', ervaart Abbink. Hij constateert dat vaak al conclusies worden getrokken, terwijl de rantsoenberekening nog niet eens is gemaakt. Voor Abbink is het zonneklaar dat proble-

men zich vooral voordoen rondom het afkalven. Hij denkt dat er voor melkveehouders nog veel te winnen is met beter uitgebalanceerde droogstandsrantsoenen, ook omdat veehouders er vaak ten onrechte van uitgaan dat er in het voer voldoende mineralen zitten. 'Terwijl juist dan extra mineralen nodig zijn.'

Hegen deelt die mening. 'Bij een veelgebruikt droogstandsrantsoen met een derde stro, een derde mais en een derde gras-kuil zie je het nogal eens misgaan. De eerste twee zijn al fosforarm, de laatste wordt steeds fosforarmer.'

De dierenarts stelt dat droogstandsrantsoenberekening op basis van fosfor heel belangrijk is. 'Dat rantsoen moet dan voldoende magnesium bevatten en smakelijk zijn, waarbij de koe de eerste drie weken van de droogstand minimaal 1400 gram ruw eiwit opneemt en in de laatste drie weken minimaal 1500 gram.'

Uitloop tijdens de droogstand, waardoor de koe zonlicht en beweging krijgt, is wat Hegen betreft eveneens erg aan te bevelen. 'Het doel van maatregelen in de droogstand is om op het moment van afkalven een koe te hebben met een actieve botstofwisseling, zonder klinische melkziekte en die goed doorvreet, ook op de dag van afkalven.'

Tegenvallende melkproductie

Hegen stelt dat goed onderscheid moet worden gemaakt tussen fosfortekort in het bloed en fosfortekort in de pens. 'Een fosfortekort in het bloed tijdens de lactatie is zo goed als onmogelijk. Dan moet je het met je rantsoen als boer wel heel bont maken.' Een fosfortekort in de pens is wel degelijk mogelijk. 'Vreet de koe goed door, maar valt de melkproductie tegen?'

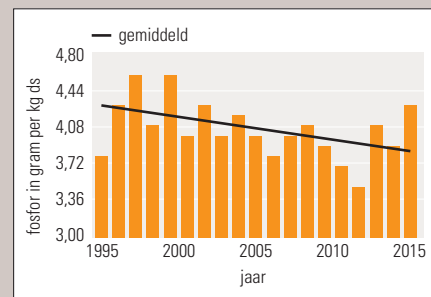
Meer fosfor in voorjaarskuilen

De warme winter hield het bodemleven zo actief dat er in 2014 aanzienlijk meer fosfaat beschikbaar is in de bodem. Het maakt dat ondanks de dalende langjarige trend (figuur 1) de fosforgehalten in de kuilen dit jaar gemiddeld een stuk hoger liggen, gemiddeld op 4,3 gram fosfor per kilogram droge stof met uitschieters tot ruim boven de 4,5.

Gerard Abbink van BLGG AgroXpertus

waarschuwt veehouders de calcium-fosforbalans goed in de gaten te houden. 'Veel fosfor in de kuilen betekent meer calcium bijvoeren.' Fosfor zit vooral in eiwitrijke kuilen, calcium in structuurrijke kuilen. Abbink adviseert een verhouding van 1,7 calcium op 1 fosfor.

Figuur 1 – Langjarige fosforgemiddelden in graskuilen (bron: BLGG AgroXpertus)

Zeker voor koeien in de droogstand is goed kuilonderzoek, inclusief de analyse van macromineralen zoals fosfor, onmisbaar

Denk dan aan fosfor', adviseert hij. Vooral hoog-productieve koeien kunnen nadeel ondervinden van te krap aanbod van fosfor in het rantsoen.

Het is volgens Hegen belangrijk dat het herkauwen van koeien maximaal wordt gestimuleerd. 'Via het speeksel komt veel fosfor en ureum terug in de pens.' Wilfried van Straalen van Schothorst Feed Research adviseert melkveehouders extra te letten op de energiebalans, met name in de eerste zestig dagen van de lactatie. 'Zeker als je al scherp stuurt op minder fosfaat en de melkproductie stijgt ineens fors, verlaat met elke liter melk 1 gram fosfor het lichaam. De koe moet dat uit de botten halen óf via het voer kunnen compenseren.'

Het is volgens Van Straalen dan ook verstandig om in die periode ruimer fosfor te voeren: 3,6 tot 3,7 gram fosfor per kilogram droge stof voor hoogproductieve koeien en 3,5 gram voor normaal producerende dieren. 'Dan kun je aan het einde van de lactatie wel iets minder geven.'

Alle deskundigen concluderen dat met de roep om scherper op fosfaat te sturen ruwvoer- en rantsoenanalyses belangrijker worden. 'Er zijn op de meeste melkveebedrijven genoeg cijfers voorhanden, maar je moet ze ook willen toepassen', zegt Abbink.

Ant Koopmans: 'Het is belangrijk om met de adviseur beter te kijken naar wat er daadwerkelijk op gezondheidsniveau aan de hand is. Het gaat namelijk om een ingewikkelde interactie tussen de mineralen. Zeker voor koeien in de droogstand is goed kuilonderzoek, inclusief de analyse van macromineralen zoals calcium, fosfor, magnesium en kalium en sporenelementen als koper en selenium, onmisbaar om gezondheidsproblemen goed te analyseren.'

Ook fosfaat in bodem meenemen

Er zijn dus volop mogelijkheden tot bijsturen. Hegen pleit echter ook voor een meer integrale benadering van het probleem, waarbij ook het bodem- en graslandbeheer van de boer wordt meegenomen. 'Het aanwezige fosfaat in de bodem omzetten in beschikbaar fosfaat, daar is nog veel winst te boeken', denkt hij.

Verder moet volgens Hegen in de mestregelgeving iets veranderen. 'Als er geen evenwichtsbestemming komt, voorzie ik op meerdere grondsoorten structureel meer problemen met diergezondheid. Enerzijds door een tekort aan ruw eiwit in het eigen ruwvoer, anderzijds door fosfortekorten rond het afkalven en bij hoogproductieve koeien.'

Wilfried van Straalen: 'Het gaat te ver om te zeggen dat efficiënter omgaan met stikstof en fosfaat de gezondheid van koeien ondermijnt. Maar efficiënter omgaan met fosfaat dwingt absoluut tot bijsturen van de rantsoenen. Anders gaan op meer bedrijven koeien vaker onderuit.'